

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Dobrovolná skromnost a člověk 21. století

Eva Hrňáková

© 2014 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hrňáková Eva

Provoz a ekonomika

Název práce

Dobrovolná skromnost a člověk 21.století

Anglický název

Voluntary modesty and the Man of the 21st century

Cíle práce

Úvodem obeznámít čtenáře s různými formami dobrovolné skromnosti. A to od extrémních forem ekologicky zaměřených směrů, které česká autorka Hana Librová označuje za „zelené“, přes „pestré“, jejichž skromnost je spíše vedlejším efektem jejich zvoleného způsobu života, až po ty, kteří jsou dobrovolně skromní jednoduše ze zvyku, protože je to rodiče tak naučili. Dalším a nejdůležitějším cílem bude přiblížit čtenáři pohnutky lidí k utváření komunit, které si kladou za cíl alternativní způsob života k dnešní konzumní společnosti, jež se stala hlavním proudem. Snahou bude u členů jedné z takových komunit odkrýt jejich osobní pohnutky pro vstup do komunity, jejich niterné potřeby, které je k založení komunity vedlo a zjistit míru naplnění jejich očekávání. Dalším krokem bude zjistit, jak se životy členů vyvíjí 6 let po rozpadu společenství. Zda zůstali „věrní“ svým přesvědčením a jak je uskutečňují. Závěrečnou fází bude zhodnocení, zda vytváření komunit je či není vhodným a účinným způsobem, jak vyjádřit lidskou touhu po jiných než konzumních hodnotách dnešní společnosti.

Metodika

Pro uvedení čtenáře do problematiky bude použita forma literární rešerše. Kapitola o komunitě bude zpracována formou případové studie a materiály pro tuto studii budou získány pomocí standardizovaných rozhovorů se členy komunity.

Harmonogram zpracování

31.8.2013 - zpracování rešerše

31.12.2013 - návštěva členů komunity a zpracování rozhovorů

28.2.2014 - vyvození závěrů

10.3.2013 - odevzdání BP

Rozsah textové části

30-40 stran

Klíčová slova

dobrovolná skromnost, komunita, životní prostředí, životní filosofie, kvalita života

Doporučené zdroje informací

Librová, Hana. Pestří a zelení. 1. vydání Brno: Veronica a hnutí Duha, 1994, ISBN 80-85368-18-8.

Librová, Hana. Vlažní a váhaví. 1. vydání Brno: Doplněk, 2003, ISBN 80-7239-149-6.

Fromm, Erich. Mít, nebo být? 1. vydání Praha: Aurora, 2001, ISBN 80-7299-036-5.

Gore, Al. Země na misce vah. 2. vydání Praha: Argo, 2000, ISBN 80-7203-310-7.

Kohák, Erazim. Zelená svatozář. 1. vydání Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 1998, ISBN 80-85850-63-X.

Vedoucí práce

Bělohoubek Miloš, PaedDr., CSc.

Konzultant práce

Herová Irena

Termín odevzdání

březen 2014

prof. Ing. PhDr. Věra Majerová, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr. h. c.

Děkan fakulty

V Praze dne 27.11.2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Dobrovolná skromnost a člověk 21. století" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 13. 3. 2014

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu PaedDr. Milošovi Bělohoubkovi za čas strávený konzultacemi a za následné podnětné rady. Dále chci poděkovat paní Ing. Ireně Herové za její ochotu, se kterou mi byla nápocna při výběru použité metodiky. V poslední řadě děkuji bývalým členům zkoumané komunity, kteří mi otevřeně a podrobně sdělili potřebné informace pro vyhotovení této práce.

Dobrovolná skromnost a člověk 21. století

Voluntary modesty and the Man of the 21st century

Souhrn

Životní styl zahrnující principy dobrovolné skromnosti znamená nepropadnout konzumnímu stylu života, který vede ke stále větší spotřebě a devastaci životního prostředí, ale se snažit o pestrost a tvořivost, jež je blízká přírodě, neškodí a přesto dělá člověku radost. Následující práce osvětluje pojem dobrovolné skromnosti v různých oblastech běžného života a dále si klade za cíl zjistit, zda alternativní komunity mohou být přijatelnou formou pro jeho uskutečňování. Případová studie vybrané komunity přibližuje čtenáři život v ní, pohnutky členů pro vstup do komunity a jejich život po skončení tohoto společného projektu. Na základě zjištěných informací se členové komunity svým založením velmi blíží skupině lidí, kterou Hana Librova nazvala „pestří“. Oproti ekologicky aktivním jednotlivcům snažícím se cíleně o záchranu životního prostředí jsou „pestří“ skromní především z toho důvodu, že si užívají život jiným způsobem než vyděláváním financí a konzumem. Svým přístupem mohou být inspirací pro hledání symbiózy člověka s přírodou, což je v dnešní době stále diskutovanějším tématem.

Summary

A lifestyle which includes the principle of voluntary modesty means not falling into a consumerist lifestyle, which leads to increasing consumption and the devastation of the environment, but on the contrary, to strive for variety and creativity which is close to nature, is harmless and still joyful. In the following thesis the concept of voluntary modesty in different areas of daily life is explained, and the question of, if alternative communities can be an appropriate way of living, is explored. A case study of a chosen community introduces the reader to the life in it, the motives of it's members to enter into the community and also their impressions and lives six years after the end of the project. The community members, by their condition, are very close to the type of people who Hana Librova describes as 'colourful'. Compared to environmental extremists, whose target is to try to save the environment, the 'colourful' are modest, especially because they enjoy their lives in different ways than earning money and consuming. By their approach, they can be an inspiration for finding a symbiosis between man and nature, which, in today's times, is a more and more commonly discussed topic.

Klíčová slova: Dobrovolná skromnost, komunita, životní prostředí, životní filosofie, kvalita života

Keywords: Voluntary modesty, community, environment, philosophy of life, quality of life

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Cíl práce a metodika	10
3	Přehled řešené problematiky - literární rešerše.....	11
3.1	Funkce luxusu a jeho historie	11
3.2	Používání automobilů	12
3.3	Turismus	13
3.4	Vztah k jídlu.....	14
3.5	Tři přístupy k masité stravě	15
3.6	Ekologická etika	16
3.7	Spotřeba domácností a proces individualizace	18
3.8	Ekologická stopa.....	20
3.9	Co znamená pojem „dobrovolná skromnost“?	21
3.10	„Pestří“ versus „zelení“	21
3.11	Význam komunit.....	22
4	Případová studie komunity	23
4.1	Teoretická část metodiky	23
4.2	Úvod pro případovou studii	24
4.3	Reálie o respondentech	25
4.4	Kladené otázky	26
4.5	Zjištění ekologické stopy - dotazník	28
5	Zhodnocení výsledků.....	29
5.1	Základní zjištěné údaje o komunitě	29
5.2	Údaje zjištěné o jednotlivých členech komunity	29
5.2.1	Vztah k přírodě	30

5.2.2	Oblečení	31
5.2.3	Jídlo a stravování	31
5.2.4	Turistika, způsob trávení dovolené	32
5.2.5	Výběr zaměstnání v závislosti na jeho smysluplnosti	32
5.2.6	Otázka smysluplnosti v životě obecně.....	33
5.2.7	Jaké byly důvody pro vstup do komunity	33
5.2.8	Splněná či nesplněná očekávání	34
5.2.9	Pojem „udržitelný rozvoj“	34
5.3	Došlo k výrazné změně životního stylu po rozpadu komunity?	35
5.4	Zjištění ekologické stopy – výsledné hodnoty.....	37
6	Závěr	38
7	Seznam použitých zdrojů.....	42
8	Přílohy.....	44

1 Úvod

Je až překvapivé, z kolika úhlů pohledu se pojem “dobrovolná skromnost” dá nahlížet. Je univerzálním principem, který lze aplikovat na různé složky lidského života. Dobrovolnou skromnost je možné přijmout jako životní filosofii vyvěrající z lidského soucitu k ostatním bytostem, živé i neživé přírodě nebo jako pragmatický náhled na fungování lidské společnosti tak, aby bylo umožněno lidskému pokolení na naší planetě ještě pár stovek nebo tisíců let žít. Nedá se říci, že by přijetí principu dobrovolné skromnosti do svého života bylo, byť jen z části, vlastní každému člověku. Pro mnohé je to téma nepohodlné, pro někoho dokonce naprosto cizí. Konzumní způsob života odnaučil lidi žít hospodárným způsobem života, který by byl pro naše životní prostředí příhodnější.

Touha po nových výtobcích společnosti je pro nás ale natolik přirozená, že i jí musíme dát ve svém životě místo. Nepodřezáváme si tím ovšem pověstnou větev sami pod sebou? Vítězí v nás spíše touha posunout se dál za cenu ekologických katastrof nebo převažuje strach z nejasné budoucnosti v podobě zdevastovaného životního prostředí? Není jednoduché tyto dva paradoxní aspekty lidské psychiky propojit. Je právě princip dobrovolné skromnosti model, který vyřeší toto dilema?

Na položené otázky jistě nenalezne následující práce konečnou odpověď, protože je mnoho cest jak se s tímto tématem vyrovnat a z části to záleží také na vývoji každého člověka. Měla by ale přispět k inspiraci. A jak se inspirovat lépe než na příkladech lidí z našeho okolí? Z tohoto důvodu je práce zaměřena na příběhy skutečných lidí formou případové studie.

2 Cíl práce a metodika

V literární rešerši bude cílem obeznámit čtenáře s různými formami dobrovolné skromnosti. Od těch extrémních, které Hana Librová označuje za „zelené“, přes „pestré“, jejichž skromnost je spíše vedlejším efektem zvoleného způsobu života, až po ty, kdo jsou dobrovolně skromní jednoduše ze zvyku, protože je to rodiče tak naučili.

Hlavním cílem bude formou případové studie přiblížit čtenáři důvody a pohnutky lidí k utváření komunit, které si kladou za cíl alternativní způsob života odlišný od hlavního proudu dnešní konzumní společnosti. Snahou bude u členů jedné z takových komunit pomocí strukturovaného rozhovoru odhalit jejich skutečné důvody pro vstup do komunity, niterné potřeby vedoucí k založení komunity a zjistit míru naplnění jejich očekávání. Následným krokem bude stejnou formou rozhovoru zjistit, kam se životy členů vyvíjejí šest let po rozpadu komunity, jestli zůstali věrní svým přesvědčením a případně jakou formou je uskutečňují.

Inspirací pro tuto práci je především autorka Hana Librová, která nejdříve ve své knize „Pestří a zelení“ zjišťovala na výběrovém souboru „pestrých“ jejich lidské založení, světonázory, pohledy například na formy spoluzití, stravu, vydělávání peněz, rodinu a ostatní důležité aspekty lidského života.

V navazující knize „Vlažní a váhaví“ pak stejná autorka popisuje vývoj těchto rodin v čase po deseti letech. Zaměřuje se například na to, zda se jejich životní filosofie nezměnila, jestli nebyli okolnostmi rodinnými nebo finančními nuceni změnit svůj životní styl nebo jak jejich způsob života ovlivnil prožívání subjektivního pocitu štěstí.

Závěrečnou fází bude zhodnocení konkrétní zkoumané komunity v souvislosti s vykazováním znaků dobrovolné skromnosti a posouzení, zda vytváření komunit je či není vhodným způsobem k vyjádření lidské touhy po jiných než konzumních hodnotách dnešní společnosti.

3 Přehled řešené problematiky - literární rešerše

Většinu z nás už někdy napadlo, že naše planeta není schopná pojmout nekonečné množství lidí, kteří se navíc snaží žít v čím dál větším blahobytu kvůli uspokojení nejen svých základní potřeb, ale i touhy po menším či větším luxusu.

Ačkoli odborníci až do nedávna předpokládali, že se světová populace stabilizuje v 21. století okolo 10 miliard, jsou dnes spíše toho názoru, že by její nárůst mohl dosáhnout až 14 miliard, než se zastaví. Navíc 94 procent tohoto růstu se očekává v rozvojových zemích, kde se nejčastěji setkáváme s chudobou a devastací životního prostředí.

Pojďme se nyní podívat na toto téma z druhého konce. Když člověk získá určitou životní úroveň, že už není zatížen starostmi o základní potřeby zajišťující jeho reprodukci, začne toužit po něčem víc, po luxusu.

3.1 Funkce luxusu a jeho historie

„I ten poslední žebrák má vždy nějakou zbytečnost navíc! Omezte přirozenost na přirozené potřeby a z člověka se stane zvíře.“ Napsal Shakespeare.

„Jestliže se prostřednictvím luxusu vyjadřuje lidskost člověka, je ve hře celý člověk, člověk ve své velikosti a malosti, ušlechtilosti a ubohosti. Luxus je sen, je tím, co zkrášluje život, dokonalost vytvořená lidským duchem. Bez „veřejného“ luxusu chybí městům umění, topí se v ošklivosti a jednotvárnosti.“

Z těchto citátů lze usoudit, že je možno pohlížet na luxus také jako na duchovní vyjádření lidství. G. Lipovetsky má pro svůj pohled oporu v historii člověka, protože luxus se pojí s člověkem již od pradávna. Malé skupinky sběračů a lovců žijící v období starší doby kamenné neměli překvapivě nízkou životní úroveň. Nevyráběli sice předměty vysoké hodnoty, ale u různých příležitostí, jako například slavností, se často krášlili a vzájemně si obdivovali své ozdoby. Žili v určitém materiálním nadbytku, který se projevoval hodováním při slavnostech, užíváním si volného času a dostatečného množství potravy. Dalo by se říci, že se chovali bezstarostně, nemysleli na zítřek, užívali si a konzumovali vše, co měli přímo pod rukama.

Jindy měl luxus podobu přehnaného plýtvání. Dodnes se s luxusem setkáváme u domorodých kmenů, například u Trobriandských ostrovů, kde všechny důležité události týkající se společenského života doprovází obřadní dary, výměna darů, pozorností, rozdělování statků a okázalé výdaje. Vrcholem tohoto chování je tzv. noblesse oblige, kdy náčelníci, kteří se snaží zachovat své postavení anebo se pokouší o zvýšení své prestiže, musí neustále rozdávat dary, pořádat různé oslavy a velkoryse bohaté hostiny. Musí být krajně rozhazovační, což v praxi znamená spálit nebo hodit do moře to nejcennější. (Lipovetsky, 2005)

Pohled na luxus v minulých dobách, který bychom dnes nazvali plýtváním, Librová reflektuje také. Poukazuje na to, že v dobách nedostatku mělo plýtvání jinou povahu než dnes. Bylo luxusním chováním a jeho úkolem bylo demonstrovat sociální status. Jako příklad uvádí indiánský rituál amerického severozápadu – potlač, kdy slavnost úrody nebo úspěšného lovu byla příležitostí pro náčelníka, jak utvrdit svou sociální pozici v kmenu. Své rivaly zahanbil pomocí velkorysé hostiny, darů, co největším množstvím luxusních předmětů – kožešin, ryb, přikrývek a otroků. Součástí potlačů bylo jako v případě oblesse oblige ostentativní plýtvání a ničení věci. (Librová, 2003)

Těžko si běžný člověk může říci, že žije v luxusu, že luxus je jeho každodenní realitou, ale nenacházejí se v našich běžných činnostech stopy po plýtvání a zároveň s tím související necitlivostí k přírodě?

3.2 Používání automobilů

Používání automobilů je pro ekology jedním z nejdiskutovanějších témat. A není divu. Nehledě na to, že se neustále přehlíží fakt ohledně úmrtnosti lidí a spousty živočichů na silnicích, dle Librové se rychlost automobilu a jeho agresivní síla stává hodnotou, která omlouvá smrt tisíců lidí. Situaci na silnici přirovnává k časům války, kdy je smrt banalizována a je chápána jako důsledek nehody či lidského selhání. (Librová, 1994)

Dle Kellera občané vyspělých zemí již nevnímají funkci automobilu jen jako dopravního prostředku k pohodlnému a rychlému přemístování. Je to patrné z toho, že vozidel přibývá, i když například v Británii koncem osmdesátých let byla jejich průměrná rychlost v mnoha městech srovnatelná s rychlostí městských drožek 18. století. V Paříži dosahují automobily průměrné rychlosti dokonce 7km/h.

Negativní důvody, které dnes stojí za nadměrným používáním automobilů, nachází Keller minimálně dva. Prvním je centralizace, jež vyvolala nutnost pohybovat se pomocí motorizovaného provozu rutinně po velmi rozlehlých oblastech. To vede ke snížení kvality životního prostředí v těchto místech, takže se stalo módou dojíždění za rekreací do vzdálených ještě neznečištěných regionů. Důsledkem je samozřejmě znehodnocování stále vzdálenějších oblastí. Druhý důvod souvisí s rozmachem konzumního stylu a touhou ovládat. Ti, kdo neovládají zhora nic, mohou ovládat alespoň automobil. (Keller, 2005)

S automobilismem je mimo jiné spojena výstavba a údržba dálnic a benzínových pump, což dělá život člověka pohodlnější, ale opět na úkor přírody. I v dnešní době se najdou ve větších městech lidé, kteří raději cestují hromadnou dopravou než-li vlastním automobilem. Samozřejmě to bývá také z důvodů, jako je ekonomická nevýhodnost při cenách benzínu, lepší dostupnost v případě dopravní zácpy apod. Důvodem ale může být i ohleduplnost vůči životnímu prostředí, které je už tak ve městě narušováno kácením stromových porostů ve prospěch výstavby. Navíc je možné v tom spatřovat vyjádření vzdoru vůči závislosti na prožitku jízdy automobilem. (Librová, 1994)

3.3 Turismus

Turismus nyní představuje v celosvětovém měřítku 9% celosvětového HDP a 255 milionů pracovních příležitostí. Tím se stává největším ekonomickým odvětvím na světě a stále expanduje. Jak kvalitně ale cestujeme? Lidé podléhající "holiday syndromu" se sami sebe neptají, „co budu na dovolené dělat?“, ale jenom „kam pojedou?“. Nemluvě o tom, že turisté svou přítomností narušují původní ráz a běh místních zvyklostí.

Řemeslné práce jsou v úpadku a suvenýry, které se tváří jako tradiční, se zhotovují na výrobních páscech. Děti vyrábějí v továrnách oblíbené dárky z cest, jako jsou orientální koberce. Domorodé zvyky, hudba, tance a oděvy jsou často zneužívány jako divadlo pro bohaté turisty. Turisté, kteří by se měli zvědavě, ale pokradmu přibližovat místním zvyklostem, si raději nechávají přivést domorodou show až do hal svých hotelů. K zneuctění místních zvyků přispívají například krátké rukávy a šortky amerických turistů na posvátných místech a všudypřítomné nudapláže.“ (Librová, 1994).

Velkým extrémem sociální a etické devastace je též sexuální turismus, zahrnující i dětskou prostituci v zemích jako je například Thajsko.

Naproti tomu existuje měkká forma turismu, jejíž zakladatelem je futurolog Robert Junk. Vyznačuje se sociálně a ekologicky zodpovědným přístupem k hostitelským oblastem. Zastánci měkkého turismu cestují například přiměřenými a pomalými dopravními prostředky na krátké vzdálenosti a celkový styl života turisty je blízký dané zemi. Turista má radost z učení se od místních, neodvází si z cest klasické suvenýry, ale vzpomínky, nové zážitky, případně kresby.

Agroturismus je také jednou z forem měkkého turismu. Turisté jsou ubytováni v poměrně skrovných podmínkách u místních obyvatel, převážně tedy zemědělců. Pro děti, zejména ty městské, je přitažlivé a poučné poznat alespoň zpozvdálí chod domácího hospodářství a přijít do kontaktu s domácími zvířaty. K agroturismu patří v některých případech i výpomoc rekreatantů při sezonních pracích. (Librová, 1994)

3.4 Vztah k jídlu

Zatímco člověk coby lovec, sběrač i primitivní rolník využíval několik tisíc druhů rostlin, miliardy lidí současného světa se živí produkty asi pouhých 30 druhů. S nárůstem populace poklesl počet druhů rostlin využívaných pro potravu. Závislost na tak malém počtu druhů zvyšuje rizika dnes již vysoce produktivního zemědělství. Toto riziko plyne z napadání chorobami a škůdci, a navíc pokračuje genetická eroze, kdy jsou původní krajové odrůdy nahrazovány vysoce produktivními kultivary a odrůdami. Při dnešním množství lidí na planetě se pro celý svět může naše totální závislost na několika málo druzích rostlin stát katastrofickou. (Nátr, 2005)

Jídlo je ve skutečnosti součástí zemědělského dění. Dnešní konzumní člověk především ve městech si spojení s přírodou neuvědomuje a raději se nezatěžuje představami o původu své stravy. Nezajímá se o to, zda do jeho supermarketu potraviny musely překonat vzdálenost tisíců kilometrů - i když se Česká republika potýká s nadprodukcí potravin - nebo jak vypadají velkochovy skotu a drůbeže, kde jsou zvířata porážena v enormním stresu.

Naproti tomu vznikají projekty jako je Fair Trade (volně přeloženo jako spravedlivý obchod), což je organizované sociální hnutí a tržní přístup, který usiluje o pomoc producentům v zemích třetího světa a propagaci udržitelnosti. Hnutí prosazuje spravedlivé obchodní podmínky pro výrobce, stejně jako dodržování sociálních

a environmentálních standardů při produkci široké škály komodit. Zaměřuje se zejména na export z rozvojových do rozvinutých zemí světa. Při nákupu výrobků se značkou Fair Trade je zákazníkům zaručováno, že nepodporují práci malých dětí v rozvojových zemích navíc za nízké mzdy, že na plantážích s kakaovými boby nejsou zaměstnanci vystavováni působení nadměrně chemického prostředí atd., že zkrátka dochází k „férovému obchodu“. (Fairtrade.cz, 2013) Bohužel přeprava těchto produktů na velké vzdálenosti, často mezi kontinenty, se nedá označit za ekologicky šetrnou.

Své nezastupitelné místo dnes na trhu potravin mají bioprodukty. Bioprodukt je jakákoliv surovina rostlinného nebo živočišného původu, která pochází z ekologického hospodářství a je na ni vystaven platný certifikát. Biopotravina je potravina vyrobená z produktů ekologického zemědělství za podmínek určených zákonem, která splňuje specifické požadavky na jakost a zdravotní nezávadnost (např. bez použití umělých hnojiv, nadměrných chemických postřiků či geneticky modifikovaných organismů). Navzdory vyšší ceně v porovnání s produkty tradičního zemědělství mají biopotraviny u lidí oblibu zejména ve městech, kde si je lidé mohou spíše finančně dovolit. I bioprodukty bývají často dováženy ze zahraničí, nejčastěji ze sousedních evropských zemí. (Enviweb.cz, 2013)

3.5 Tři přístupy k masité stravě

Maso a výrobky z něj jsou historicky spjaty s jídelníčkem člověka. V evropské kultuře, kde je maso běžně dostupné jak prakticky tak finančně, k němu nelze nemít vlastní postoj. Má své skalní zastánce i odpůrce řešící etické dilema.

“Moderní člověk ztrácí vědomí zvířete jako (níže postaveného) bližního a vytváří si představu zvířete jako suroviny.” Z tohoto předpokladu dle E. Koháka vyplývají tři přístupy k živočichům jakožto ke stravě.

Prvním, který je typický pro většinu populace konzumující maso, spočívá v odmítnutí jakéhokoliv pocitu viny. Slýcháme, že svět už je takový, utrpení k němu patří a nedá se to změnit. Proto nemá smysl se jakkoliv omezovat. Dobrý není nikdo, proč bych se o to měl snažit já?

Druhý přístup je odmítnutí zla a úsilí o nevinnost. To je postoj, který nalezneme u kořenů všeho puritanismu: V tomhle nejedu! I když svět nezměním, alespoň odmítnu

podílet se na zlu a přispívat k němu. Budu usilovat o svou osobní nevinnost. Není možné zabíjet druhé tvory, ať jako kat či jako řezník, bez ochromení své lidskosti. Výrazně negativně vystihuje vztah ke zvířatům jako k potravě vegetariánství. Jelikož se jedná nejen o vztah k jídlu, ale především o filosofický pohled na říši zvířat, je potřeba toto téma nahlížet do větší hloubky než ho označit za prosté odmítání masa. “Touha po nevinnosti, nemuset zabíjet ani pro potravu, je stará jako lidstvo. Staří Řekové si dokonce představovali zlatý věk jako vegetariánský. Je to všelidská problematika, kterou přímo paradigmaticky ztělesňuje problém masité stravy.”

Třetí přístup přijímá kompromis snažit se žít s maximální ohleduplností, vyhýbat se zbytečnému ničení, avšak s vědomím nedosažitelnosti dokonalosti. Pro klid duše pak prosit o odpuštění. (Kohák, 2000)

3.6 Ekologická etika

Abychom mohli dát dnešním ekologickým problémům lidskou a filosofickou tvář, vznikla ekologická etika, která nabádá člověka k zamyšlení nad tím, že ne všechny jeho druhy chování ve vztahu k okolní přírodě vedou k pozitivním výsledkům.

Nejméně od sedmnáctého století připadalo lidem evropské kultury zcela samozřejmé, že příroda nemá žádný smysl. Jakožto soustava mimolidského žití a bytí nemá žádná práva či nárok na ohled, který by vedl k zamyšlení. Přírodu jsme nejen chápali, nýbrž prvotně nazírali jako kulisu pro dramata lidských životů nebo jako soubor přírodních zdrojů pro uspokojení všech našich přání. Ekologickou krizí dnes nazýváme v podstatě uvědomění, že si s touto primitivní etikou již dále nevystačíme. Staří Římané se chovali vůči přírodě se stejnou bezohledností jako dnes my. Nasvědčují tomu pouště okolo Kartága, bývalé obilnice Říma, nebo například odlesněné skály jižní Itálie. Mniši, kteří v osmnáctém století u nás vyhubili bobry, považující je za ryby, a tudíž za maso přípustné ve dny půstu, nebyli o nic ohleduplnější. Jednoduše jsme předpokládali, že můžeme dělat, cokoli se nám zlíbí a příroda dovede všechny škody nahradit, protože je mocnější. Dnes to ovšem už nevychází. Všechny dostupné ukazatele naznačují, že až drasticky narušujeme schopnosti biosféry vyrovnávat se se zásahy lidí. (Kohák, 2000)

S ekologickým ohrožením se setkáváme na třech úrovních: První z nich je ohrožení v našem bezprostředním životním prostředí. Navzdory poklesu exhalací z továren je nadále

téměř nedýchatelný například pražský vzduch, protože nedomyšlená expanze automobilismu vytvořila nový zdroj nebezpečných exhalátů. Výstavbou se ničí tolik potřebné lesní porosty a mokřady. Těžbou nerostů se rozemílají vrchy i celé krajiny, odumírají lesy. Povodně nám neustále naznačují, jak daleko postoupily naše zásahy do krajiny. Přitom dál s otevřenou náručí vítáme vzestup spotřební úrovně, říkáme tomu „pokrok“ a vůbec se nestaráme o to, jak úsporněji využívat zdroje a jak zmenšit negativní dopad našeho „pokroku“ na prostředí kolem nás.

Druhá úroveň je globální. Tu nám připomínají různá mezinárodní vědecká setkání, jako konfederace o klimatických změnách, jež proběhla v japonském Kjótu. Vědci, vládní i mezivládní komise celého světa dospěli ke stejnému závěru. Vypouštění skleníkových plynů, zejména oxidu uhličitého, překročilo schopnost moří a lesních porostů, ničených těžkou mechanizací, požáry a kultivací, udržovat rovnováhu v atmosféře. Průměrná teplota Země stoupá s řadou dramatických následků. Studená voda z tající ledové pokrývky odklání Gofský proud, který byl po staletí důvodem mírné zimy v Anglii. Klimatické změny ohrožují život na zemi takový, jaký ho známe. K podobným závěrům docházejí odborníci také při hodnocení dostupnosti pitné vody, odlesňování zemského povrchu a v podstatě všeho, v čem se lidé dostávají do kontaktu s přírodou.

Třetí úroveň je osobní. Je sice všední, proto ji často přehlízíme, ale je v mnohém klíčová. Je to dramatické zkreslení lidských vztahů k sobě, k bližnímu a k přírodě. Lidé, kteří by v životě neublížili zvířeti, se naprosto bez zamyšlení řítí silnicí, přejíždějí přitom zvířata náhodně zatoulaná na vozovku a vypouštějí toxické exhaláty. S mezilidskými vztahy se děje něco, co ničí naše přirozené zábrany a mění člověka v hrozbu. Vypadá to, jako bychom se nechali přesvědčit, že smyslem našeho života je mít stále víc a víc, že jediným úkolem státu je tomu napomáhat, a že čím vyšší spotřební úroveň dosáhneme, tím menší budou všechny problémy, které nedokážeme vyřešit. (Kohák, 2000)

Pokud nechce lidstvo vidět svoji budoucnost v osídlování jiných planet, musíme s tou naší planetou zacházet rozumně a soucitně. Samozřejmě se můžeme chlácholit myšlenkou, že naše budoucí generace, zejména vědci, politici a podnikatelé vymyslí záchranu, spásný způsob jak se s horšícím se životním prostředím vyrovnat.

Řešit účinně ekologickou situaci znamená svou hmotnou spotřebu snížit. Neboť, jak všichni víme, způsob života postavený na velké spotřebě zatěžuje přírodu čerpáním přírodních surovin a energie, odpady z výroby i spotřeby. (Librová, 1994)

V dnešních průmyslových společnostech je nejdůležitější formou vlastnictví právě konzumování. Charakteristická je pro něj dvojznačnost: tlumí pocit strachu, protože co jsem zkonsumoval, to mi nemůže nikdo vzít a zároveň mě nutí konzumovat stále více, protože co už jsem jednou spotřeboval, mě přestává uspokojovat. „Moderní konzumenti se mohou docela dobře ztotožnit s rovnicí: já jsem = co mám a co konzumuji.“ (Fromm, 1994)

Ve společnosti jsou takové tendence velmi znatelné, ale klima v ní je tvořeno jednotlivci. Al Gore vidí cestu ke změně právě v nich.

“Síla našeho politického systému však nakonec spočívá v síle jeho jednotlivých účastníků; všichni musíme dospět k vlastní rovnováze, k tomu, co budeme považovat za vyváženou syntézu našich nadějí a obav, našich přání a povinností, potřeb a závazků. Každý z nás musí přijmout větší osobní zodpovědnost za zhoršování životního prostředí ve světě; každý se musí kriticky zamyslet nad způsoby svého myšlení a jednání, které je odrazem i příčinou této vážné krize. Potřebu osobní rovnováhy lze vysvětlit ještě jednodušeji. Čím více hledám kořeny globální ekologické krize, tím více jsem přesvědčen, že je pouze vnějším projevem krize vnitřní čili duchovní, jak ji pro nedostatek lepších slov nazývám.” (Gore, 1994)

Ale jak toho dosáhnout, respektive kde začít? Jedním ze způsobů, ke kterému člověk nepotřebuje zvláštní akademické vzdělání, nevyžaduje astronomické finanční částky ani asketický život spojený s pověstným pojídáním kořínků je koncept dobrovolné skromnosti.

3.7 Spotřeba domácností a proces individualizace

Tuto souvislost popisuje Zuzana Krautová a Hana Librová v jednom ze svých odborných článků. Individualizace člověka hraje významnou roli ve všech oblastech lidského života, je tedy také spojena s naší každodenní spotřebou a potažmo chováním k životnímu prostředí.

Individualizaci definují jako proces znamenající uvolnění tradičních společenských vazeb a rolí (spojené například s tradičním postavením muže a ženy, společenských tříd nebo náboženstvím). Jejím důsledkem je růst osobní svobody jedince, který si sám vybírá

z nepřehledného množství voleb. Jedná se tudíž o změnu sociálních institucí a vztahu člověka jako individua ke společnosti.

Je zajímavé Simmelovo rozlišování individuality či individualizace kvalitativní a kvantitativní. Kvantitativní individualizace v podstatě neznamena opravdový růst svobody. Nová situace není výsledkem snahy jednotlivce, ten je tažen děním v okolní společnosti. Změna, kterou pocítuje, je výsledkem nového společenského uspořádání a prosazení svobodné vůle tak zůstává pro jedince i nadále velmi obtížné a ve skutečnosti k jejímu prosazování nedochází. (Simmel, 1999)

Budeme-li nahlížet na kvantitativní individualizaci z environmentální perspektivy a na jedince v procesu individualizace, bude u něho docházet ke kopírování trendů dnešní konzumní společnosti a v důsledku toho jeho spotřeba poroste. Je zde jasná spojitost mezi individualizací a spotřebou. Ekonomicky vyspělé země mají své kořeny v tradičních farmářských společenstvích, ve stísněném prostoru pro život a velmi těsných sociálních vazbách a poutech. Následkem je, že si lidé se vstupem do industriální společnosti kompenzují předchozí stav vyšší spotřebou. Povolení společenských pout dále vede jedince k tomu, že si může vytvořit domácnost podle svých představ. Nevyhnutelným důsledkem je stále rostoucí počet domácností a čím dál vyšší nároky na jejich materiální vybavenost. Dva hlavní důvody, proč domácností přibývá, jsou: vyšší počet rozvodů a to, že mladí lidé opouštějí svou původní rodinu dříve. Vícegenerační domácnosti se tak stávají minulostí. (Krautová, Librová, 2009)

Sanne poukazuje na výsledky výzkumu zabývající se spotřebou domácnosti jednočlenné ve srovnání s domácností dvoučlennou. Bylo zjištěno, že osoba z dvoučlenné domácnosti dosahuje pouze 2/3 spotřeby osoby z jednočlenné domácnosti. Rostoucí počet domácností a snižující se počet jejich členů lze označit za negativní dopady procesu individualizace na životní prostředí. (Sanne, 2002)

Fenomén poklesu počtu osob v domácnostech však vysvětluje rostoucí spotřebu jen z části. Proces individualizace se totiž dá pozorovat také uvnitř domácností, kdy si každý její člen nárokuje své soukromí. Obývaná plocha, resp. životní prostor, vybavení domácnosti (technické i pro volný čas), počet automobilů ve vlastnictví domácnosti, to vše se zvyšuje. Projevem individualizace se stává rostoucí mezilidská nezávislost, kterou doprovází rostoucí spotřeba. Tento vliv individualizace na spotřebu by se dal označit za přímý.

Kromě něho existuje také působení nepřímé. Existuje rozdíl mezi identitou člověka v době tradiční, kdy měl jedinec svou identitu předurčenou, a vytvářením jeho identity dnes v době vyvázání se z pout tradic, kdy si ji každý jedinec vytváří sám. Individualita nemusí být pouze přínosem, ale může se stát problémem – problémem vytváření vlastní identity.

Při zkoumání dopadů procesu individualizace na spotřebu, resp. na životní prostředí, lze zaznamenat i východiska pro jeho pozitivní působení. Nadějí může být individualita či individualizace kvalitativní, ve které se projevuje snaha jedince jít svou vlastní na společnosti nezávislou cestou. Nabízí možnost osvobození jedince od současné společnosti a možnost odvrácení se od celospolečenských vývojových tendencí, tzn. v kontextu této kapitoly nekopírovat převažující trend rostoucí spotřeby.

Projevem kvalitativní individualizace může být dobrovolná či záměrná skromnost v chování některých rodin (domácností). (Krautová, Librová, 2009)

3.8 Ekologická stopa

Jedním z kritérií jak zhodnotit chování člověka k svému životnímu prostředí je relevantní ekologická stopa. Výhodou je, že je to parametr vyjádřený číselně, čímž dává možnost porovnání.

“Ekologická stopa je rozměr biologicky produktivní země, jejíž kapacitu plně využívá hodnocený jedinec, společnost, stát nebo celé lidstvo či určitá oblast lidské činnosti. Je mírou obnovitelné biologické kapacity. Jak je patrné, tak příslušná plocha pevniny odpovídající ekologické stopě poskytuje člověku jednak své zdroje (biomasu, vodu apod.), ale i služby (udržování dýchatelného vzduchu, obnovu úrodnosti půdy apod.), a to způsobem trvale udržitelným.

Ekologická stopa je definována jako taková plocha pevniny a vod, která je nezbytná pro trvalé udržení materiální standardu obyvatel daného státu (nebo jinak zvolené komunity), a to s použitím stávajících technologií. Při stanovení hodnoty ekologické stopy se využívá tzv. biologicky produktivní plocha, jíž se rozumí plocha s významnou produkcí rostlin a živočichů. V tomto kontextu je potenciálně nejproduktivnější orná půda.

Dalším důležitým pojmem je přírodní kapitál, který zahrnuje jak produkci zdrojů (obilniny, ryby, dřeva atd.), tak i služby nezbytné pro udržení života (koloběh CO₂ a mnoha prvků, dekompozice odpadu, stabilita klimatu, biodiverzita atp.).“ (Nátr, 2005)

Zjednodušeně lze říci, že hodnota získaná spočítáním ekologické stopy nám ukazuje, kolik by potřeboval subjekt (jednotlivec, komunita, stát atp.) ekologicky produktivní plochy při zachování aktuální míry spotřeby.

Když se podíváme na spotřebu českých domácností, zjistíme, že překračuje hranice státu. Výpočty uvádějí, že v roce 2002 měla Česká republika k dispozici 2,7 globálních hektarů (gha) na osobu, ale ekologická stopa jednoho občana činila 4,9 gha. Její rozměr tak přesáhl průměrnou stopu zemí Evropské unie a Švýcarska, která činila 4,7 gha (Česká stopa, 2005)

3.9 Co znamená pojem „dobrovolná skromnost“?

“O skromnosti má smysl uvažovat tam, kde existuje možnost mít více. Žije-li člověk ve skrovných poměrech nedobrovolně, je-li vnějšími okolnostmi vystaven bídě a hladu, nehovořila bych o skromnosti. Skromní lidé by mohli nakupovat a většinou i vydělávat víc, ale nedělají to. V environmentálních souvislostech přidáváme ještě adjektivum „dobrovolná““ (Librová, 2003)

Pro slovní spojení dobrovolná skromnost existuje ještě jeden důvod. Je potřeba naznačit rozdíl oproti skromnosti záměrné. O záměrné skromnosti lze hovořit v případech, kdy lidé mění záměrně vzorce a objem své spotřeby motivováni environmentálním hlediskem, tedy z ohledů na stav a vývoj přírody. Dobrovolnou skromnost lze chápat tak, že není cílená, ale má druhotnou povahu; vyplývá z orientace člověka k jiným než spotřebním hodnotám. (Librová, 2003)

3.10 „Pestří“ versus „zelení“

Al Gore ve své knize „Země na misce vah“ vyjadřuje svůj postoj slovy: “Záchrana životního prostředí je úkol, který začíná v tom nejmenším měřítku, rozhodnutím každého jednotlivce recyklovat nebo kupovat energeticky úsporné výrobky a končí tím největším společným imperativem všech zemí světa omezit emise skleníkových plynů,

zachránit deštné pralesy a obnovit ozónovou vrstvu, čehož lze dosáhnout jedině na globální úrovni.“ (Gore, 1994)

Takové vnímání světa je charakteristické pro tzv. „zelené“, jak je nazvala Librová, jsou to lidé, kteří se záměrně a přímo účastní ekologických aktivit za ochranu prostředí a podřizují tomu i své životní zvyky. Naproti tomu „pestrými“ by se dali označit ti, kteří ke skromnému životu dospěli nepřímo. Jednoduše je zajímají jiné věci, než je v konzumní společnosti běžné. Jejich život má méně ekologicky nepříznivý dopad zprostředkovaně, většinou prostřednictvím nízké spotřeby. Jejich aktivity jsou velice různé a je těžké je definovat, vystihnout v pár větách.

3.11 Význam komunit

Stává se, že lidé, kteří jdou „proti proudu“ společnosti, se sdružují do komunit. Činí tak proto, aby byli ve společnosti lidí stejného smýšlení, což vede k menšímu množství vnitřních i vnějších konfliktů, než kdyby měli samostatně prosazovat svůj odlišný názor ve většinové společnosti. Zároveň se její členové vzájemně podporují názorově i hmotně ve svých životních prioritách.

Jak už bylo řečeno, není jednoduché označit konkrétního člověka za dobrovolně skromného. Může se stát, že i když v některé oblasti, jako je například jídlo a jízda automobilem, se chová s maximální zdrženlivostí a v souladu s ochranou životního prostředí, jeden let letadlem jeho ekologickou stopu znatelně zatíží. Hranice, ve kterých se tedy pohybujeme, je určována spíše záměrem. Předpokladem je, že každý ústupek z našeho nároku na konzum a každý ekologicky zaměřený čin má svůj význam.

4 Případová studie komunity

4.1 Teoretická část metodiky

“V případové studii jde o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů. Sbíráme velké množství dat od jednoho nebo několika málo jedinců. Jde o zachycení složitosti případu, o popis vztahů v jejich celistvosti. Její hodnota závisí na tom, jak dobře je zaostřená. Předpokládá se, že důkladným prozkoumáním jednoho případu lépe porozumíme jiným podobným případům. Na konci studie se zkoumaný případ vřazuje do širších souvislostí.

Jednou z forem je osobní případová studie. Jde o podrobný výzkum určitého aspektu u jedné osoby. Pozornost se věnuje např. minulosti, kontextovým faktorům a postojům, které předcházely určité události. Zkoumají se možné příčiny, determinanty, faktory, procesy a zkušenosti, jež k ní měly vztah.

Jinou formou je studium sociálních skupin. Jde o zkoumání jak malých přímo komunikujících skupin, tak větších difuzních skupin. Tyto studie popisují a analyzují ztahy a aktivity ve skupině.” (Hendl, 2005)

Následující případová studie je kombinací obou těchto forem.

Jedná se o kvalitativní metodu se svými náležitosti a postupy, které je třeba dodržet.

Probíhá v těchto fázích:

1. Formulace teoretického nebo praktického problému
2. Formulace teoretické hypotézy
3. Formulace souboru pracovních hypotéz
4. Rozhodnutí o populaci a vzorku
5. Pilotní studie
6. Rozhodnutí o technice sběru informací
7. Konstrukce nástrojů pro tento sběr
8. Předvýzkum
9. Sběr dat
10. Analýza dat
11. Interpretace, úvěry, teoretické zobecnění (Hendl, 2005)

4.2 Úvod pro případovou studii

Při výběru subjektu pro případovou studii jsem vycházela z předpokladu, že pokud na omezeném prostoru žije větší množství lidí a všichni sdílí životní priority jiné než konzumní společnosti, bude i tato komunita naplňovat základní principy dobrovolné skromnosti. Je to však hypotéza, kterou následná případová studie může buď potvrdit nebo vyvrátit.

Komunita, která byla vybrána pro zpracování případové studie, se jmenovala Serenity a nacházela se v Postupicích, okres Benešov u Prahy (umístění viz. příloha č. 1). Tuto komunitu jsem navštívila za doby jejího fungování mezi lety 2003 a 2007 a její členy jsem nyní postupně kontaktovala s žádostí o rozhovor.

Tato komunita by se dala popsat jako společenství lidí, kteří nevyznávají žádné náboženství ani dogma, spíš se snaží žít v sounáležitosti sami se sebou a se svým okolím navzdory jinakosti svých členů. Fungování komunity by se dalo asi nejlépe charakterizovat citátem z knihy M. Schotta Pecka: „Zoufale potřebujeme novou etiku „jemného individualismu“, nové chápání individualismu, které nás naučí, že nikdo nemůže být skutečně sám sebou, aniž by se s ostatními podělil o to, co s nimi má společného: o slabost, nedostatečnost, nedokonalost, hřích, nedostatek celistvosti a soběstačnosti... Já nejsem v pořádku, ty nejsi v pořádku, ale je to v pořádku. Díky této jemnosti začnou všechny nezbytné hranice, meze našich individuálních já, být jako propustné membrány, takže budeme moci pronikat ven a ostatní budou moci pronikat dovnitř. Tento druh individualismu uznává potřebu provázanosti a vzájemné závislosti, a to nejen na úrovni intelektuálního prohlášení, ale i hluboko v našich srdcích. Je to individualismus, který umožňuje vznik nového společenství.“ (Peck, 1995)

Duch takové komunity a její celistvost se jevila jako neustále znovu utvářená díky péči jejích členů. Komunita, která nemá jednu autoritu buď v podobě náboženství nebo vice či méně svrchovaného vůdce, musí být neustále znovu a znovu utvářena pomocí vzájemných vztahů, hledání společných řešení v podobě konsenzu a připomínání si společného zájmu.

4.3 Realie o respondentech

Pro účely zjištění potřebných informací bylo třeba provést rozhovory s několika členy této komunity. Byl vybrán vzorek pěti bývalých členů, na které byl k dispozici kontakt. Zde jsou základní údaje o těchto členech:

Jitka

Věk: 37

Zaměstnání: živnostník – krejčová, kreativní bytové doplňky, umělkyně (malba, malba na textil)

Bydlení: rodinný dům

Vztah: manžel (Zdeněk)

Děti: 2

Vzdělání: středoškolské

Zdeněk

Věk: 41

Zaměstnání: zaměstnanec ve stavební firmě – konstruktér lešení

Forma bydlení: rodinný dům

Vztah: manželka (Jitka)

Děti: 2

Vzdělání: vysokoškolské

Jan

Věk: 36

Zaměstnání: v okamžiku výzkumu nezaměstnaný, do nedávna učitel angličtiny na ZŠ

Forma bydlení: v bytě v podnájmu, Praha

Vztah: dlouhodobá partnerka

Děti: žádné

Vzdělání: středoškolské, nedokončené vysokoškolské

Petr

Věk: 34

Zaměstnání: zaměstnán jako zahradník ve firmě realizující zahrady na zakázku

Forma bydlení: v bytě v podnájmu, Praha

Vztah: dlouhodobá partnerka

Děti: žádné

Vzdělání: vysokoškolské

Jana

Věk: 50

Zaměstnání: zaměstnaná jako vyučující na vysoké škole

Forma bydlení: v rodinném domě, obec u Prahy

Vztah: dlouhodobý přítel

Děti: 3

Vzdělání: vysokoškolské

4.4 Kladené otázky

Tito respondenti odpovídali na níže uvedené otázky osobního rázu (zjištění, zda jsou jednotliví členové „dobrovolně skromní“ a z jakých důvodů do komunity vstoupili):

1. Jaký je Tvůj vztah k přírodě? Cítíš se být např. součástí přírody jako rovnocenná bytost k ostatním organismům nebo ji vnímáš jako zdroj surovin pro svou potřebu? Nebo máš zcela jiné vnímání přírody?
2. Řídíš se módními trendy při výběru oblečení? Jsi ochoten/a nakupovat v second handu a pokud ano, je rozhodujícím faktorem obava z nedostatku financí nebo jiné důvody?
3. Jaký je Tvůj vztah k jídlu. Sleduješ např. při nákupu potravin, odkud pochází a jakým způsobem byly zpracovány a dopraveny do prodejny?
4. Jakým způsobem cestuješ na dovolenou? Na jak dlouhé vzdálenosti, jaké suvenýry si z cest přivážíš, je pro Tebe důležitá navštívená destinace nebo s kým a jak jsi dovolenou/výlet prožil/a?
5. Při výběru svého zaměstnání se řídíš smysluplností nebo spíš finančním ohodnocením?

6. Dává Ti Tvůj způsob života hlubší smysl? Je pro Tebe otázka hlubšího smyslu v životě podstatnou otázkou?
7. Z jakého důvodu jsi vstoupil/a do komunity? Např. jaká představa o komunitě Tě lákala nejvíce?
8. Splnilo žití v komunitě Tvé očekávání? Popř. která ano a která ne.
9. Říká ti něco pojem udržitelný rozvoj?

Dále byly pokládány otázky pro porovnání, zda tito lidé pokračují v podobném způsobu života po ukončení komunity či se zcela odchýlili od dříve žitých principů.

1. Jak vypadá Tvůj život dnes? Změnil se nějak výrazně Tvůj názor či chování za posledních 7 let ve výše zmiňovaných oblastech (automobil, strava, nakládání s odpadem, mycí prostředky, vnímání přírody, móda a oblečení, způsob vydělávání peněz)?
2. Vyjadřoval život v komunitě Tvé životní názory a byla Ti tato forma společenství oporou?

Zároveň bylo nutné zmapovat, jakým způsobem se v komunitě žilo. Pro tento účel posloužily otázky:

1. Kolik vozidel bylo v komunitě?
2. Používali se ekologické mycí a prací prostředky?
3. Třídil se odpad?
4. Jak probíhalo vaření a nákup potravin? Např. vegetariánská strava, nakupování bio potravin, pro kolik strážníků se vařilo najednou, apod.
5. Pěstovaly se v komunitě nějaké plodiny nebo chovala zvířata?
6. Jakým způsobem byl zajištěn ohřev vody, vaření a topení? Dal by se způsob spotřeby energie označit za ekologický a úsporný?

4.5 Zjištění ekologické stopy - dotazník

Pro upřesnění, jak šetrně se chovají k životnímu prostředí v souvislosti se svou spotřebou, byli respondenti požádáni o zjištění ekologické stopy. Tento parameter je doplňkovou hodnotou dokreslující životní postoje dotázaných.

Hodnotu ekologické stopy jednotlivce lze při zadání potřebných údajů získat na několika webových stránkách. Pro tuto práci byla použita www.hraozemi.cz. Zde jsou kladeny následující otázky, na něž lze odpovídat formou výběru z nabídky:

Kolik je Vám let?

Kolik osob žije ve Vaší domácnosti?

Jaká je velikost Vašeho obydlí?

Který typ bydlení nejlépe odpovídá vašemu obydlí/domovu? (Samostatný dům, víceposchodový dům, řadový dům 2-4 jednotky, nízkoenergetický/ekologický dům)

Jaký typ vytápění používáte ve svém domě?

Které město má nejvíce podobné podnebí ve vašem městě?

Používáte ve svém obydlí (převážně) energeticky úsporné spotřebiče?

Jak často konzumujete produkty živočišné výroby?

Jaká část potravin, které konzumujete, je importována ze zahraničí?

V porovnání s vašimi vrstevníky, konzumujete mnohem více potravin, zhruba stejné množství potravin, mnohem méně potravin?

Odpady ve vaší domácnosti: netřídíte, třídíte papír, plasty, sklo a nebezpečné odpady, třídíte i další složky?

Kolik km ujedete v průměru týdně veřejnou dopravou?

Kolik km ujedete v průměru týdně na motorce (jako řidič či spolujezdec)?

Kolik km ujedete v průměru týdně automobilem (jako řidič či spolujezdec)?

Kolik hodin ročně přibližně nalétáte letadlem?

Jakou průměrnou spotřebu má váš automobil nebo automobil, kterým zpravidla cestujete s někým jiným (L/100 km)?

Jak často cestujete automobilem společně s někým jiným?

Váš automobil nebo automobil, kterým zpravidla cestujete s někým jiným, má pohon na benzín nebo plyn?

5 Zhodnocení výsledků

5.1 Základní zjištěné údaje o komunitě

Komunita čítala v různých obdobích vždy 8-10 lidí žijících zde na stálo, další členové přijížděli na občasné návštěvy a poslední skupinou lidí, kteří se zde pohybovali, byli účastníci seminářů zabývajících se růstem osobnosti.

Byla využívána dvě vozidla, pro mytí nádobí a praní prádla byly používány ekologické mycí a prací prostředky, odpad byl tříděn.

Vaření probíhalo hromadně, vařil vždy jeden až dva členové komunity pro sebe i pro ostatní. Nakupovány byly potraviny z běžných obchodů i z bio obchodu, přičemž hlavní prioritou byla nízká cena potravin, důsledkem toho bylo bioproduktů nakupováno v omezené míře. Vařila se většinou vegetariánská jídla, občas byly nakupovány uzeniny a výjimečně se vařilo masité jídlo. V jednu dobu se pekl také domácí chléb.

Hospodářská zvířata se v komunitě žádná nechovala a zemědělské plodiny se žádné nepěstovaly, i když tento záměr byl do budoucna plánován. Na pozemku byla kamenitá a jílovitá půda a bylo by potřeba vynaložit velké úsilí na její zúrodnění.

Ohřev vody a vaření bylo zajištěno pomocí elektrické energie, plyn na pozemek zaveden nebyl. Topilo se částečně elektrickým topením, částečně pomocí kotle na koks napojeného na ústřední topení.

Členové měli svá zaměstnání mimo komunitu a dojížděli do práce do okolních měst pomocí MHD popř. vozidlem. Chod komunity byl hrazen ze zisku z pořádání seminářů a z finančních příspěvků členů na nájemné a služby.

5.2 Údaje zjištěné o jednotlivých členech komunity

Vzhledem k obsáhlosti odpovědí na položené otázky nebudou v této práci obsaženy rozhovory v plném rozsahu, nýbrž budou vybrány pouze některé jejich části a zbylá část bude okomentována. Výňatky z rozhovorů jsou upraveny pouze částečně, jednotlivá slova byla převedena do spisovné češtiny, interpunkce a styl jsou ponechány z důvodu zachování autentičnosti.

5.2.1 Vztah k přírodě

Obecně se nedá říci, že by ve všech sledovaných oblastech života vykazovali členové znaky dobrovolné skromnosti. V některých oblastech bezesporu.

Zejména obě ženy popisují svůj vztah k přírodě velmi citlivě.

„Já jsem zjistila, že můj vztah k ostatním organismům je naprosto rovnocenný. Když potkám nějakého brouka na silnici nebo kohokoliv jiného v přírodě, tak je to pro mě jako kdybych potkala na ulici člověka. Já si s tím broukem sice moc nevykládám, ale jednoduše tam jde, já ho zaregistruji, vidím ho, vnímám ho a je to pro mě někdo, s kým se setkávám. Potom jsem šla trochu hlouběji a zjistila jsem, že mnohem větší pocitový a vnitřní vztah mám ke stromům, květinám a k neživé přírodě: kamenům, hlíně a tam jsem zjistila, že se cítím doma. Tam mi přišlo, že není co řešit, že tam bydlím.“ (Jitka)

„Určitě se cítím jako součást přírody, rovnocenná, cítím přírodu možná jako dělohu, jako bezpečí, radost, výživu, ale ne po stránce tělesné, ale po stránce duševní, jako něco, bez čeho si nedokážu představit život. Když jsem delší dobu odtržená, tak mi něco zásadního chybí. Prostě to miluji. Cítím se ale zároveň jako vlastníkem přírody, to mi přijde opravdu vtipné. Třeba když jedu po Berounce na naší pramici a jsem tam v noci úplně sama, tak vím, že to všechno kolem je jenom moje. V tom slova smyslu, že jsem v tom obsažená a zároveň to obsahuju a to je opravdové štěstí. Miluji přírodu. Miluji, potřebuji, jsem jí vděčná, byla bych opravdu nešťastná, kdybych byla od ní odtržená.“ (Jana)

Muži se k přírodě staví sice také s určitým citem, ale zároveň připouští, že je pro ně současně zdrojem surovin. Vyskytují se pasáže jako například „zároveň vnímám, že jsem její součástí, a zároveň ji vnímám jako něco, co mi něco poskytuje, co je zdrojem věcí pro to, aby se mi dobře žilo“ (Jan)

Petr vnímá zároveň estetiku přírody, ve které se pohybuje při svém zaměstnání a Zdeněk vyslovil názor, že k silnému pocitu ohrožení přírody jej dohnaly vnější vlivy (rozhovory s přáteli a poplašné informace ve sdělovacích prostředcích).

5.2.2 Oblečení

Všichni bez výjimky nevidí nic špatného na tom si oblečení koupit z druhé ruky. A to z různých důvodů. Například proto, že oblečení z běžných obchodů neodpovídá představě o sebevyjádření pomocí módy a oblékání. „ Já mám svůj specifický způsob oblékání. Myslím si, že trendy se neřídím vůbec. Otázkou je, co nás všechno ovlivňuje, ale myslím si, že vůbec. A co se týče toho, jestli jsem ochotná nakupovat v second handu nebo ne. V běžných obchodech u nás nenajdu to, co bych chtěla, proto nakupuji v second handech“ (Jitka).

Dalším důvodem může být nesouhlas s plýtváním zdrojů. „Mně přijde, že je škoda věci vyhazovat, že je to strašné plýtvání“ (Petr) nebo vztah k oblečení jako k části lidské historie. „Když jde o něco starého, něco vyloženě starobylého, tak mě to přitahuje. Například když můžu mít něco, co se nosilo v 60. letech, to mě opravdu potěší. Takže v second handu je to nejlepší“. (Jan)

5.2.3 Jídlo a stravování

Zde se objevila celá škála názorů. Respondenti vyslovili například zcela pro environmentální nahlížení: „Já ano, já to sleduji. Já se třeba vyhýbám potravinám, které se vozí z daleka, štve mě, že je Evropa plná kamionů. Ale třeba zase moc nehledím na to, aby to bylo fair trade. Moc nemyslím na to, že někde daleko kdosi týrá černošské dělníky, to moc neřeším. Také sleduji to, aby to bylo z přirozených potravin. Mám pocit, že supermarkety jsou jako skládka druhořadého jídla.“ (Petr)

Na druhé straně se setkáme i se zcela opačným názorem: „Tak tady mám naprosto jasnou jednoduchou odpověď: vůbec. Je mi to jedno.“ (Nutno podotknout, že tento respondent obecně spotřebovává podprůměrné množství potravin.) „Já tohle moc neřeším, já toho totiž moc nespotebovávám. Moc nevařím.“ (Jan)

Všichni respondenti se nad tímto tématem v životě již zamýšleli, přičemž tři z pěti upřednostňují ekonomické důvody. Převažuje názor, že je důležitější cena nežli způsob dopravy a původ potravin.

5.2.4 Turistika, způsob trávení dovolené

Způsob trávení dovolené se u všech respondentů omezuje maximálně na Evropu, na delší vzdálenosti necestují. Někteří z ekonomických příčin, jiní z toho důvodu, že pro ně cestování na jiné kontinenty není dostatečně lákavé, a také proto, že je pro ně důležitější, s kým jedou než destinace samotná.

„Moje nejdelší cesty jsou po Evropě, cestuji v drtivé většině autem, mám psa a tak dále. Jinak je pro mě důležitější s kým tam jsem, než kde jsem, to je mi v podstatě celkem jedno.“ (Petr) „Pro mě je důležitější, s kým tam jsem, než kde jsem. Nebo přesněji buď s kým tam jsem nebo jaký je tam program, proč tam vlastně jedu. Já nejdál cestuji do Německa, dál poslední dobou ne.“ (Jan)

Nejčastěji uváděným suvenýrem byly různé přírodniny, především kameny a pak místní jídlo popřípadě jiné věci, které zemi charakterizují. V jednom případě dokonce bylo uvedeno, že suvenýry jsou zbytečné a není nutné si z cest vozit žádné.

5.2.5 Výběr zaměstnání v závislosti na jeho smysluplnosti

Všichni respondenti se shodně vypovídali, že smysluplnost v zaměstnání je klíčovou otázkou. Většina z nich tomuto kritériu výběr zaměstnání podřizuje. Někteří se k tomuto tématu staví radikálně, někteří s větší benevolencí.

„Pro mě je smysluplnost odjakživa jediným kritériem“ (Jana) Já jsem si svoje zaměstnání vybrala, protože mi dává smysl a dělám všechno pro to, abych si tím vydělala dost peněz. Ale nemohla bych dělat něco, co mi nedává smysl. (Jitka) „Já se určitě řídím smysluplností. Baví mě být v přírodě, nedokážu si představit, že bych pracoval v kanceláři v nějaké betonové budově. Už jsem také pracoval v kanceláři nebo dělal číšníka, ale život mi v tu dobu připadal hrozně sterilní. Mě baví mít na sobě špínu od bahna.“ (Petr)

Jeden z respondentů uvádí, že je pro něj tato otázka důležitá, ale v tuto chvíli vnímá jako větší prioritu vydělávat dost peněz pro rodinu, vykonává proto zaměstnání pro finanční ohodnocení. Je ale zároveň schopen si v něm najít své naplnění: „Asi převažuje finanční ohodnocení. Nechtěl bych třeba dělat na jatkách, ale to je pak zase filosofická otázka, co je smysluplné zaměstnání. Pro mě je fajn, když pomáhám lidem a to vlastně dělám, i když navrhuji bednění, když to vezmu úplně do důsledku.“ (Zdeněk)

V odpovědích se tedy projevuje palčivé téma nedostatku financí při volbě zaměstnání, které primárně dává jeho vykonavateli pocit smysluplnosti. Pokud je nucen uživit rodinu, dostává se jedinec buď do rozporu sám se sebou a začne vykonávat zaměstnání, jež by si za jiných okolností sám nevybral, nebo jednoduše nemá dostatek financí.“ Pro mě je smysluplnost odjakživa jediným kritériem, ale teď vidím, jak na to doplácím. Je neskutečně těžké se smysluplným zaměstnáním uživit. Já si myslím, že moje zaměstnání je opravdu úžasné, že má smysl a jsem ochotná to dělat do smrti. Dělán to opravdu ráda, ale nemůžu se tím uživit. Nebo jsme moc náročná rodina, já nevím. Ale do budoucna bych nebyla v žádném případě ochotná vzít práci jen pro peníze. Jenže v tom případě budu muset mít ty zaměstnání tři.“ (Jana)

5.2.6 Otázka smysluplnosti v životě obecně

Na tuto otázku odpověděli všichni stejně – je to pro ně jedna z nejdůležitějších věcí v životě vůbec. Nebylo nutno více dodávat, odpovědi byly strohé.

5.2.7 Jaké byly důvody pro vstup do komunity

Důvodů pro vstup do komunity bylo více, zde se výpovědi různí. Dva respondenti v tom spatřovali dobré klima pro svůj duševní rozvoj. „Já jsem do komunity vstoupil s naprosto idealistickými představami a chtěl jsem v komunitě dosáhnout určitých cílů, které se právě týkají smysluplnosti života. Měl jsem všelijaké očekávání a šel jsem do toho otevřený a s nadšením.“ (Jan)

Jedním z důvodů byla sounáležitost s lidmi, kteří vstupovali do stejného projektu. „Proto, že se mi zdálo, že děláme dobrou věc, že to má smysl. A bylo mi tam hodně dobře s ostatními lidmi. Kdybych měl jmenovat hlavní věc, proč jsem tam vstoupil, tak by to byly semináře.“ (Zdeněk)

Dalšími z důležitých aspektů, proč do komunity vstoupit, byly výhody vyplývající ze spoluzítí a pocit dobrodružství. „Nejvíc mě lákala představa, že tam bude spousta lidí, spousta maminek a spousta dětí, které si budou vzájemně hlídat. Na mentální úrovni mě vlastně lákala představa velkého dobrodružství. Že se přede mnou otevírá něco, co jsem doposud vůbec nezažila a zrovna to přišlo v období, kdy jsem byla nastartovaná vykročit

ven z té malé venkovské vesnice. A lidé, kteří se kolem komunity pohybovali, pro mě byli nějak atraktivní, takže jsem měla odvahu, abych je následovala v tom kroku.“ (Jitka)

Každý z respondentů si našel svůj důvod, proč do komunity vstoupit. Důvody se různí, a proto bylo zajímavé dozvědět se, zda se tyto různorodé nároky na funkci komunity podařilo společně naplnit.

5.2.8 Splněná či nesplněná očekávání

Tato otázka vyvolala rozporuplné odpovědi jak v porovnání mezi jednotlivými respondenty, tak v respondentech samotných.

Například Jitka tuto zkušenost popsala takto: „Ta vize dobrodružství tam byla, ale já jsem očekávání jako takové neměla. Já jsem vůbec nevěděla, do čeho jdu. Takže konkrétní očekávání jsem vlastně neměla. V návaznosti na tu předchozí otázku, očekávání nějakého dobrodružství, něčeho neobvyklého, tak to se splnilo stoprocentně. A ten pocit, kdybychom se bavili ještě o té mé první reakci, ten pocit, že tam bude velká rodina, která tam bude pospolu, a která si bude navzájem pomáhat, že to bude celé takové rodinné a já se tam budu cítit doma a v bezpečí, tak to se nestalo na té úrovni, na které jsem byla schopná to vnímat.“ (Jitka)

Na druhé straně její manžel Zdeněk vnímal zkušenost žití v komunitě odlišně: „Očekávání to splnilo víc, než jsem si kdy dokázal představit. Už si to nepamatuji, určitě jsem očekávání měl: že to tam bude pěkné, že budeme pospolu, že se budeme mít všichni rádi, což se samozřejmě nedělo na těch povrchních úrovních. Ale když se podívám do hlubších úrovní, tak to tam bylo, byla tam příjemná harmonie, kdy se moje duše cítila dobře.“ (Zdeněk)

V odpovědích se vyskytuje druh rozporu spočívající v uvědomění, že komunita sice nepřinesla přesně to, co si její členové představovali, ale že to pro ně byla cenná zkušenost, za kterou jsou vděční.

5.2.9 Pojem „udržitelný rozvoj“

Vzhledem ke vzdělání členů mají všichni základní povědomí o tom, co tento pojem znamená. Ze všech odpovědí vyplývá, že se tímto tématem buď dlouhodobě zabývají nebo

v minulosti zabývali a mají vytvořený vlastní názor. Ve třech případech je jasná inklinace k aktivnímu přístupu vzhledem k udržitelnému rozvoji, v jednom případě byl zaznamenán nesouhlas s přílišnou propagandou a radikalismem v tomto směru a v jednom případě názor nejasný.

Jako názor inklinující jasně k udržitelnému rozvoji je možno uvést tento: „Za udržitelný rozvoj se v podstatě ve společnosti považuje jenom ekologická oblast. Já si ale myslím, že udržitelný rozvoj by se měl týkat všech oblastí života. Udržitelný rozvoj by se měl týkat i ekonomiky, protože to, jakým způsobem se společnost žene za zvyšováním HDP, za neustálým růstem vede ke krizím, se kterými se společnost pak špatně vyrovnává. Takže udržitelný rozvoj by měl být v oblasti ekologie, ekonomiky, ale i psychologie. Řekl bych, že udržitelný rozvoj by měl být základním principem ve všech oblastech života, na kterém by se mělo stavět.“ (Jan)

„Udržitelný rozvoj, to mi něco říká. Knížky o tom sice nečtu, ale miluji tuhle zem a moc bych si přála, aby bylo i nadále udržitelné a možné tady žít, a deptá mě bezohledné zacházení s přírodou. Takže jsem ten typ, který řeší každý kilometr ujetý autem. Samozřejmě to dělám také, jezdíme třeba v létě na výlety. Ale jsem ráda, že nás jede v autě pět, protože mám pocit, že se to auto využije a mrzí mě, že se lidé neorganizují, když jezdí do práce autem. Já vím, že se to kolikrát nedá, ale děsí mě to, trnu, jak to dopadne, jak to bude dál. Ale zároveň ohromně důvěřuji v inteligenci lidí, protože lidé kolikrát vymýšlí úžasné věci.“ (Jana)

Naproti tomu by se dal postavit názor jiného respondenta: „Ten pojem mi něco říká. Myslím, že trvale udržitelný rozvoj je podvod a marketingový trik, protože když už slyším spojení „trvale“ a „udržitelný“, tak to není reálné, myslím, že to není možné. Je dobré upozorňovat na to, že se dějí špatné věci, nesmyslné kácení a znečišťování prostředí a tak dál, a dělá se pro to dost, ale brát to nějak radikálně je nesmysl.“ (Zdeněk)

5.3 Došlo k výrazné změně životního stylu po rozpadu komunity?

Život jednotlivých členů se sice prakticky proměnil vzhledem k nucené změně životního prostoru, ale jejich vnímání základních hodnot je v jádru stálé. Vztah k přírodě je u všech respondentů stejný, pohled na módu také, ohledně jídla se několik z nich vyjádřilo pozitivně k vlivu komunity na jejich život. „Skrze komunitu jsem našla svůj vlastní názor

na vaření a hospodaření a začala jsem se tím vůbec zabývat. Praktické znalosti ohledně nemasných neživočišných potravin jsem předtím vůbec neměla (například tofu, tempeh a podobně). Pocházela jsem z prostředí, kde se vařilo úplně běžně, takže to pro mě byl posun a dělá mi to dobře. Hodně se mi v komunitě jídelníček změnil.“ (Jitka)

Jedna z respondentek byla nucena kvůli dospívání syna a preferencích nového partnera zařadit do jídelníčku rodiny více masa, podíl zeleniny ale zůstává stále výrazný. V jednom případě byl zjištěn posun ke skromnosti v jídle obecně: „Já tohle moc neřeším, já toho totiž moc nespotřebovávám. Moc nevařím. A co se týče jídla a vaření, v komunitě jsem tomu věnoval daleko víc pozornosti a daleko víc se mi dostávalo těchto věcí, víc jsem je řešil. Nevařím skoro vůbec a v podstatě i jím málo.“ (Jan)

Ohledně turistiky se životní postoje buď nezměnily nebo byly zpozorovány větší tendence k dobrovolné skromnosti. „Dřív jsem byl spíš dobyvatelský – abych viděl tohle a tamto.“ (Petr) „Dřív jsem cestoval za zemí. Chtěl jsem cestovat a zajímalo mě, jestli ta destinace má nějaký zvuk a je zajímavá. Teď je mi to v podstatě jedno. Klidně mohu cestovat jen 50 km a když je mi tam pěkně, tak mi to stačí a nepotřebuji nic zvláštního.“ (Jan)

Smysluplnost v zaměstnání a v životě obecně zůstává i nadále pro všechny bývalé členy komunity důležitou životní prioritou. „Teď se víc než dřív při výběru práce řídím tím, jestli mi to dává smysl.“ (Jan) „Teď se určitě řídím smysluplností. A dřív? To je těžké, já jsem v době komunity neměl zaměstnání, jen brigády a předtím jsem studoval. Chtěl jsem žít nějakým alternativním způsobem, což ve mně zůstalo do dneška, zajímají mě odlišné způsoby bydlení, například v maringotce. Nechci bydlet někde v bytě za pět milionů.“ (Petr)

Po technické stránce každodenního života není život bývalých členů nijak výrazně odlišný od života běžných lidí. Počet vozidel se zvýšil z dvou pro celou komunitu na šest, které vlastní pět dotázaných. Ekologické prací a mycí prostředky používá pouze jeden. Odpad třídí všichni.

Pěstování plodin se věnují dva respondenti, jeden v rámci svého zaměstnání a tři pěstují v malém množství domácí zeleninu jako např. rajčata.

Domácí spotřebiče nepoužívají výhradně s nejnižší spotřebou, ale shodují se na tom, že při nákupu nových na tento parametr hledí.

5.4 Zjištění ekologické stopy – výsledné hodnoty

Byly zjištěny tyto výsledky:

Jitka: 3,5 gha

Zdeněk: 3,5 gha

Jan: 2,7 gha

Petr: 2,9 gha

Jana: 3,8 gha

Vzhledem k tomu, že průměrná ekologická stopa obyvatele České republiky dosahuje v současnosti 5,73 globálních hektarů, se zjištěné hodnoty pohybují výrazně pod průměrem.

6 Závěr

Obsahem závěru práce je sumarizace zjištěných skutečností o komunitě a jejích členech v závislosti na cíli práce, vyslovení osobního názoru a navazující doporučení týkající se podobných projektů a každého jednotlivce.

Pohnutek a důvodů, na základě kterých lidé vstoupili do komunity, se ukázalo být několik. Pro každého z nich bylo při rozhodování o vstupu přítomno vábení něčeho, čemu se jen těžko odolává. Šlo například o pocit sounáležitosti s ostatními lidmi, jež vstupovali do stejného projektu. Dále to byl pocit dobrodružství, který s sebou přinášely nejen podstatné praktické životní změny, jež každý člen musel podstoupit, ale také výjimečnost projektu samotného. Nezanedbatelným podnětem byly praktické výhody vyplývající ze společného soužití, jako je vzájemné hlídání malých dětí, sdílení technického zázemí, životního prostoru atp. Nejčastěji vyslovovaným důvodem byl cílený rozvoj vlastní osobnosti vlivem společenství a v komunitě probíhajících seminářů osobnostního růstu. Ač byly důvody jakékoliv, a vždy se jednalo o směs několika, respondenti se shodli na tom, že do komunity vstupovali s nadšením pro věc.

Nejhlubšími pohnutkami bylo hledání smysluplnosti. Tento pojem byl skloňován v různých souvislostech: v obecném nasměrování života, které se promítá do prožívání každodenních věcí, v souvislosti s mezilidskými vztahy nebo s výběrem zaměstnání. Pro většinu respondentů je to nejdůležitější pocit nebo spíše kvalita v životě vůbec.

K založení komunity vedla jednoznačně touha vytvořit společenství, které bude stát na základech autentičnosti každého jednotlivce zároveň s respektem k ostatním. Společenství bylo vnímáno téměř jako organický celek měnící se s každým příchozím či odchozím členem. To dodávalo životu všech zúčastněných pocit novosti.

Ohledně naplnění očekávání se odpovědi různily. Často členové našli v komunitě jiné zkušenosti, než které hledali, ale s odstupem času je hodnotí jako pro další život velmi cenné, a v některých případech dokonce cennější, než kdyby našli to, co původně hledali. Berou tuto etapu jako školu života, kterou by v běžném životě nemohli absolvovat.

Velký význam pobytu v komunitě spočíval v utváření životních názorů jejích členů. Pokud nahlížíme na jejich životy dnes, šest let po zániku společenství, je v nich patrná inklinace k principům dobrovolné skromnosti. A pokud nejsou tyto principy žity zcela,

respondenti se nad nimi alespoň zamýšlejí a snaží se ty, se kterými vnitřně souzní, do svého života vnést.

Ve vztahu k přírodě se zejména ženy cítí být její součástí a vůči ostatním tvorům v rovnocenném postavení. Tímto názorem pak ovlivňují život ve svých rodinách. U mužů je sice patrný více praktický pohled na přírodu, ale jeden z nich si zvolil za svou profesi práci v zahradnictví, která ho naplňuje a druhý se spolu se svou ženou rozhodl žít na vesnici a dojíždět do města do práce. Potřeba kontaktu s okolní přírodou je zde tedy rovněž patrná.

Co se týče oblečení a jiných hmotných potřeb dnešního člověka, respondenti se brání plýtvání. Většinou je v jejich životě zjevná neokázalost a jednoduchost například ve vybavení domácností, která je částečně dána tím, že svůj život nezasvětili vydělávání peněz, ale silným životním motorem je pro ně smysluplnost v tom, co dělají.

Jelikož pro šetření byla použita kvalitativní metoda, jejíž výsledky se nedají číselně vyjádřit, byla pro dokreslení zjištěna u všech respondentů ekologická stopa vztahující se k praktickému využívání zdrojů. Pozitivním zjištěním je, že nejvyšší spočítanou hodnotou je 3,8 globálních hektarů. Znamená to, že se všichni dotázani pohybují výrazně pod současným průměrem ekologické stopy občana ČR 5,73 gha.

Vzhledem k tomu, že se v komunitě připravovala často vegetariánská jídla, jež byla pro některé z respondentů do té doby neznámá, ovlivnil tamní způsob stravování pozitivně jejich budoucí nahlížení na vaření, na nákup surovin a obohatil jejich jídelníček.

Samotní členové mají smýšlení, které z velké části odpovídá životnímu názoru „pestrých“, jak je popsala Librová. I když ne do důsledků a ve všech oblastech praktického života.

Důležitým přínosem je zkušenost spolužití s více lidmi. V dnešním světě izolovaných tzv. atomizovaných rodin, kdy malé rodiny nebo jednotlivci žijí sami pro sebe, sousedé v jednom domě se téměř neznají a širší rodiny žijící pospolu jsou výjimkou, je komunita alternativou. Alternativou pro to, jak získat zkušenosti a dovednosti v situacích, konfliktech a jejich řešení, které jsou přirozeně zapříčiněny různým věkem, názorovou odlišností, stupněm dosaženého vzdělání apod.

Praktický chod komunity vykazoval následující znaky dobrovolné skromnosti. Jeden objekt obývalo 8-10 lidí, dále se zde používaly ekologické mycí a prací prostředky a byl tříděn odpad. Také vegetariánský přístup k vaření odpovídal. Všichni členové

používali dvě vozidla na dojíždění za prací do nedalekých měst (Benešova, Vlašimi) a kvůli běžným provozním záležitostem jako jsou nákupy apod.

Velký nedostatek spatřuji v neekologickém používání elektrické energie a koksu na topení. Alternativní zdroje nebyly využívány.

Z reakcí respondentů usuzuji, že menší společenství, jako byla komunita Serenity, mají význam. Mohou být vhodným způsobem pro vyjádření touhy po nekonzumním způsobu života. Doporučením je vstupovat do těchto projektů s reálnou vizí, jak ji dlouhodobě finančně udržet, aby nedošlo k rozpadu po několika letech, jako tomu bylo v tomto případě. Stabilitu komunity rovněž ovlivňuje věková a duševní zralost jejích členů, byla by stabilnější při větším počtu „usazených“ a zkušených lidí, jenž by pak byli inspirací pro mladší.

Zdrojem různých problémů byly rozdílné pohledy na to, jak by mělo společenství fungovat. Do značné míry byla různorodost názorů vítána a společná rozhodnutí například ohledně financování a praktického chodu (vaření, úklid apod.) byla uskutečňována na základě konsenzu. Příčinami rozpadu komunity byly jevy, které při zkoumání komunit formuloval Jan Váně: poměrně neukotvená pravidla komunitního soužití, malý počet členů, nedostatečná tradice a vzdálenost od velkých měst představující hlavní zásobárnu sympatizantů. (Váně, 2012) Většina respondentů by se do společenství ve stejné podobě nevrátila, zvolili by jinou formu, která se individuálně liší.

Dalším z rozkladných aspektů byl pocit nedostatku soukromí a malý potenciál budoucího rozvoje jednotlivých členů co do životního prostoru, který by si vyžadoval nákup nových pozemků. Tyto nebyly v okolí k dispozici a fakticky nebyl ani dostatek financí na jejich případné zakoupení.

Díky shromáždění materiálů pro tuto bakalářskou práci jsem měla možnost nahlédnout do způsobu života, který je na okraji společnosti, nebo by se dokonce mohl jevit jako nesmyslná podmnožina společnosti jako takové, ale který má pro své členy význam. Je potřeba ocenit rozhodnost, se kterou byli tito lidé ochotni změnit své dosavadní životy a doslova se vrhnout do neznáma, opustit zajeté koleje svých životů a otevřít se pro něco nového, co by dávalo hlubší smysl.

Tato cesta není jednoduchá a během výzkumu jsem se dozvěděla o jiných nezdařilých pokusech o chod různých komunit. Na druhou stranu touha po harmonii

ve společnosti se zdá být dostatečně silná na to, aby to lidé zkoušeli znovu a znovu v různých formách, na různých ideologických základech.

Doporučení, které přirozeně vyplývá pro každého jednotlivce s cílem promítnutí se do celé současné moderní společnosti, je se zájmem se zabývat tématem ohrožení životního prostředí a vlivu člověka na něj s ohledem na budoucí generace. Je tím míněno informovat se pomocí sdělovacích prostředků, literatury, přednášek, diskuzí a zamýšlet se nad důsledky svého jednání. Nestačí jen doufat v inteligenci a moudrost následujících pokolení, že si s problémem neudržitelnosti života na Zemi poradí. Koncept dobrovolné skromnosti sice není pro každého a určitě není reálné, aby se v dohledné době stal masovým jevem ve společnosti, ale nabízí možnost začít sám u sebe v každodenním životě.

7 Seznam použitých zdrojů

FROMM, Erich. *Mít nebo být?* 2.vyd. Praha: Naše vojsko, 1994. 170 s. ISBN 80-206-0469-3.

GORE, Al. *Země na misce vah: ekologie a lidský duch.* 1.vyd. Praha: Argo, 1994. 372 s. ISBN 80-85794-21-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace.* 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

KELLER, Jan. *Až na dno blahobytu.* 3. vyd. Praha: Earth Save, 2005. 132 s. ISBN 80-903085-7-0.

KOHÁK, Erazim. *Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky.* 2. přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 204 s. ISBN 80-85850-86-9.

LIBROVÁ, Hana. *Pestří a zelení: Kapitoly o dobrovolné skromnosti.* 1. vyd. Praha: Veronica, 1994. 218 s. ISBN 80-85368-18-8.

LIBROVÁ, Hana. *Vlažní a váhaví: (kapitoly o ekologickém luxusu).* 1. vyd. Brno: Doplněk, 2003. 313 s. ISBN 80-7239-149-6.

LIPOVETSKY, Gilles. *Věčný přepych.* 1. vyd. Praha: Prostor, 2005. 134 s. ISBN 80-7260-144-X.

NÁTR, Lubomír. *Rozvoj trvale neudržitelný* 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 102 s. ISBN 80-246-0987-8.

PECK, M. Scott. *V jiném rytmu: Vytváření komunit.* 1. vyd. Olomouc: Votobia, 1995. 251 s. ISBN 80-85619-77-6.

SANNE, Christer. Willing consumers-or Locked-in? Policies for sustainable consumption. *Ecological Economics*, 2002, roč. 42, č.1-2. ISSN 0921-8009.

SIMMEL, Georg. *The philosophy of money.* 2. vyd. London: Routledge, 1999. 537 s. ISBN 04-150-4641-6.

TŘEBICKÝ, Viktor a kol. *Česká stopa: ekologické a sociální dopady domácí spotřeby za našimi hranicemi.* 1. vyd. Praha: Zelený kruh; Hnutí Duha, 2005. 52 s. ISBN 80-239-6724-X.

VÁNĚ, Jan. *Komunita jako nová naděje?* 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012. 187 s. ISBN 978-80-261-0085-0.

Internetové zdroje

Enviweb.cz [online]. 12. 8. 2013 [citace: 15. 1. 2014]. Dostupné z WWW:
<<http://www.enviweb.cz/>>

Fairtrade.cz [online]. 9. 5. 2013 [citace: 25. 1. 2014]. Dostupné z WWW:
<<http://www.enviweb.cz/>>

Hraozemi.cz [online]. 19. 11. 2013 [citace: 27. 1. 2014]. Dostupné z WWW:
<<http://www.hraozemi.cz/>>

KRAUTOVÁ, Zuzana, LIBROVÁ, Hana. *Spotřeba domácností a proces individualizace v environmentální perspektivě* [online]. 16. 12. 2009 [citace: 5. 12. 2013]. Dostupné z WWW: < <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/091217120326.pdf>>

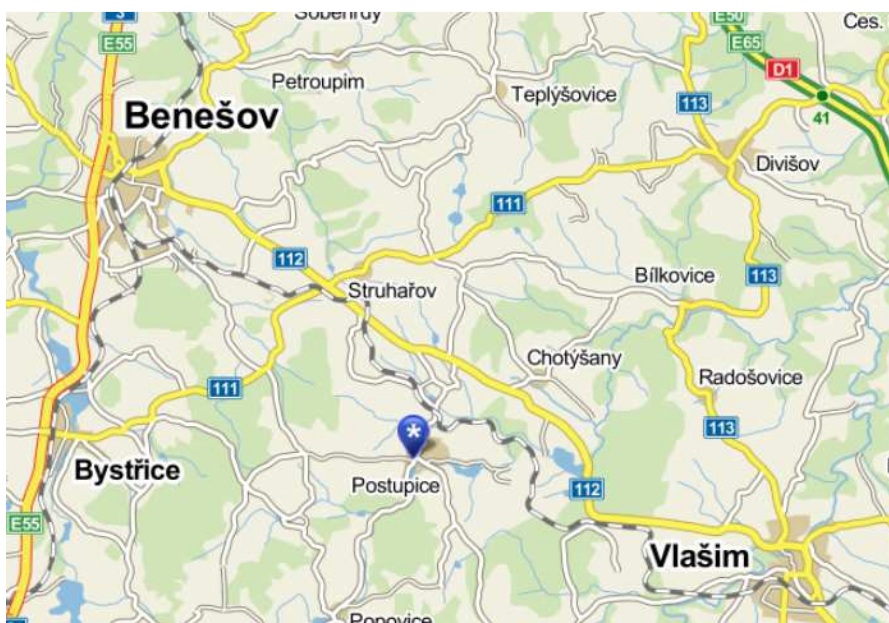
8 Přílohy

Foto hlavní budovy komunity

Autor: Němeček Zdeněk (člen komunity)

Mapa umístění komunity

Zdroj: MAPY.CZ [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.mapy.cz>>